

Εισήγηση του καθ. Ευάγγελου Βενιζέλου,
Βουλευτή του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

«Από το διάχυτο στο ενιαίο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα - Μια αλλαγή πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι φαίνεται»

Κυρία Πρόεδρε της Βουλής, κύριε Υπουργέ, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,
κύριε Πρόεδρε του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κύριε Πρόεδρε
του Συμβουλίου της Επικρατείας, κυρίες και κύριοι,

γιορτάζω και εγώ μαζί με την Ο.Κ.Ε. τη δέκατη επέτειό της για τον πρόσθετο λόγο πως είχα την ευκαιρία ως Γενικός Εισηγητής της Πλειοψηφίας στην Αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001 να εισηγηθώ τη ρητή ένταξη της Ο.Κ.Ε. ως θεσμού στο άρθρο 82 του Συντάγματος. Έτσι, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δεν είναι απλώς ένας νομοθετημένος θεσμός, αλλά ένα συνταγματικό όργανο που δεν μπορεί να το θίξει ως προς τον πυρήνα του ρόλου του και της αρμοδιότητάς του ο μελλοντικός κοινός νομοθέτης.

Χαίρομαι γιατί η σημερινή πανηγυρική συνάντηση είναι αφιερωμένη στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Ενσωματώνω πλήρως στην εισήγησή μου τις παρατηρήσεις που ακούσατε από την κυρία Πρόεδρο της Βουλής, τον κύριο Παυλόπουλο και τον κύριο Σκουρή και εντοπίζω την τελευταία από τις σημερινές εισηγήσεις στο ερώτημα, αν η αλλαγή που επέρχεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της με την υπογραφή και, όπως θέλουμε να πιστεύουμε την επιτυχή κύρωση της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από αυτή που φαίνεται δια γυμνού οφθαλμού. Η άποψή μου είναι πως **η υπογραφή και η πιθανότατη κύρωση της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα επιφέρει αλλαγές αλλού μικρότερες και αλλού μεγαλύτερες από ό,τι μπορεί να υποθέσει ο καλόπιστος αναγνώστης του κειμένου της Συνθήκης δια γυμνού οφθαλμού.**

Το **πρώτο πράγμα** που δεν αλλάζει είναι **η νομική φύση τη Συνθήκης**. Πρόκειται πάντα για μια Συνθήκη, όπως οι ιδρυτικές συνθήκες που ισχύουν και τώρα, όπως, δηλαδή, το σώμα του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης που ισχύει μετά την τελευταία τροποποίηση της Νίκαιας. Παρότι πρόκειται, όμως, πάντα για ένα κείμενο της ίδιας νομικής φύσης, για μια συνθήκη, έχουμε μια εξαιρετικά σημα-

ντική μορφολογική, συμβολική ιδεολογική, πολιτική και ερμηνευτική αλλαγή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσχωρεί στην έννοια και την μορφή του Συντάγματος. Μπορεί να μην είναι το Σύνταγμα αυτό όπως το ξέρουμε ως τώρα, δηλαδή όπως το Εθνικό Σύνταγμα ενός κράτους-μέλους, που είναι προϊόν των τελευταίων δύο αιώνων, αλλά είναι κάτι που μοιάζει με ένα τέτοιο σύνταγμα και αυτό επηρεάζει τα πάντα: τον τρόπο σκέψης και τον τρόπο ερμηνείας. Επηρεάζει τους συμβολισμούς και στην πολιτική τίποτα δεν είναι σημαντικότερο από τη διαχείριση των συμβόλων. Βρισκόμαστε συνεπώς αντιμέτωποι με ένα νέο φαινόμενο συντάγματος, που το έχω χαρακτηρίσει παλαιότερα «διακυβερνητικό σύνταγμα», που δεν είναι το σύνταγμα το συνυφασμένο με την κρατική κυριαρχία, αλλά είναι πάντως κάτι που δίνει νέα ώθηση και στην έννοια του συντάγματος και την Ένωση.

Δεύτερη παρατήρηση: Η κύρωση της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα θα γίνει, όπως η ίδια προβλέπει, **σύμφωνα με τις προβλέψεις των εθνικών συνταγμάτων των κρατών-μελών**. Αυτό είχε γίνει και με όλες τις προηγούμενες τροποποιήσεις (την Ενιαία Πράξη, το Μάαστριχτ, το Άμστερνταμ, τη Νίκαια). Όμως σε αυτή τη διαδικασία κύρωσης από 25 κράτη-μέλη έχουμε πολύ **περισσότερα δημοψηφίσματα** από ό,τι τις προηγούμενες φορές. Έχουμε σίγουρα δέκα και πιθανώς δώδεκα δημοψηφίσματα, έχουμε μία συζήτηση για το ενδεχόμενο διεξαγωγής δημοψηφίσματος σε κράτη που είχαν μία αντιδημοψηφισματική παράδοση, δηλαδή μια παράδοση αμιγώς κοινοβουλευτικής κύρωσης. Και εκεί όπου η κύρωση είναι κοινοβουλευτική, έχει προηγηθεί ή έχει προκληθεί σχετική αναθεώρηση του Συντάγματος. Ωραίο παράδειγμα είναι το δικό μας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι το 2001 προσθέσαμε μία ερμηνευτική δήλωση κάτω από το άρθρο 28 και μία αντίστοιχη κάτω από το άρθρο 80 για την οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ, έτσι ώστε να έχουμε ρητή συνταγματική θεμελίωση της ακώλυτης συμμετοχής της χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αυτό έχει συμβεί σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, είτε τα νέα που έχουν και καινούρια συντάγματα γιατί βγήκαν από την εμπειρία του υπαρκτού σοσιαλισμού, είτε τα παλαιότερα. Αυτή η διαδικασία μπορεί να μη συγκροτεί το λεγόμενο «ευρωπαϊκό δήμο», μπορεί να μην έχουμε ένα πανευρωπαϊκό δημοψήφισμα, μπορεί να μην έχουμε μία πρωτογενή συντακτική εξουσία ευρωπαϊκού επιπέδου, όπως έχουμε στην ιστορία των εθνικών συνταγμάτων. Έχουμε όμως μία διαδικασία η οποία, ανεξάρτητα από το νομικό της περιεχόμενο, έχει πολιτική, θεσμική και ερμηνευτική βαρύτητα πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που είχε η κύρωση ακόμη και της τελευταίας συνθήκης, της Συνθήκης της Νίκαιας.

Αυτό που δεν αλλάζει, **τρίτον**, είναι ότι η **Ένωση δεν γίνεται ένα ομοσπονδιακό κράτος**. Είναι πάντα αυτό το ενδιαφέρον υβρίδιο, είναι μία ένωση κρατών, δεν είναι ομοσπονδιακό κράτος, αλλά δεν είναι και μία απλή συνομοσπονδία. Υπερβαίνει συνεπώς την τυπολογία του κλασικού συνταγματικού, αλλά και του κλασικού διεθνούς δημοσίου δικαίου: Οι αρμοδιότητες της Ένωσης είναι πάντα δοτές. Όπως ρητά αναφέρει η Συνθήκη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, ισχύει, ως προς τις αρμοδιότητές της και τις αρμοδιότητες των κρατών-μελών, η αρχή της επικουρικότητας και η αρχή της αναλογικότητας. Όμως και εδώ κάτι αλλάζει.

Δεν είναι μόνον ότι η Ένωση αποκτά νομική προσωπικότητα - αυτό μικρή σημασία έχει. Είναι ότι αποκτά, με πιο μεγάλη σαφήνεια, τα χαρακτηριστικά **μιας ένωσης κρατών και μιας ένωσης πολιτών**. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να έχουμε όχι μόνον το πολύ ενδιαφέρον φαινόμενο ενός συντάγματος χωρίς κρατική κυριαρχία, αλλά και μιας Ένωσης που τείνει να αποκτήσει χαρακτηριστικά τα οποία προσομοιάζουν ολοένα και περισσότερο σε χαρακτηριστικά κυριαρχικού περιεχομένου.

Τέταρτον, αυτό που δεν αλλάζει είναι ότι **δεν καλύπτονται τα μεγάλα έλλειμματα της Ένωσης**. Και το κατεξοχήν μεγάλο έλλειμμα δεν είναι το δημοκρατικό, το οποίο έχει την αυταπόδεικτη σημασία του, αλλά το πολιτικό έλλειμμα της Ένωσης. Είναι η έλλειψη ενός πλήρους φάσματος ιδεολογικών και πολιτικών συγκρούσεων σε ενωσιακό επίπεδο, γιατί στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής Ένωσης αναμιγνύονται και συγχέονται αφενός μεν κρατικοί, αφετέρου δε κοινωνικοί και πολιτικοί συσχετισμοί. Κρατικά συμφέροντα, πάγια εθνικά συμφέροντα και συμφέροντα κοινωνικών και πολιτικών ομάδων. Το γεγονός λοιπόν ότι δεν έχουμε το σαφές σχήμα μιας κυβερνώσας πλειοψηφίας και μιας αντιπολιτευόμενης μειοψηφίας, όπως συμβαίνει σε κάθε σύγχρονη ευρωπαϊκή δημοκρατία, παράγει από μόνο του έλλειμμα και αυτό διατηρείται. Άλλα από την άλλη μεριά, μέσα από τις νέες θεσμικές ρυθμίσεις αναδεικνύεται το έλλειμμα αυτό και οι πάντες, δηλαδή τα όργανα της Ένωσης και κυρίως το Κοινοβούλιο, αλλά και τα εθνικά κοινοβούλια και οι εθνικές κυβερνήσεις θα κληθούν με πιο επιτακτικό τρόπο να αντιμετωπίσουν το δημοκρατικό και κυρίως το πολιτικό, αλλά και το ιδεολογικό έλλειμμα της Ένωσης, το περιορισμένο φάσμα πολιτικής σκέψης που συνήθως παρουσιάζεται στο εσωτερικό όχι του Κοινοβουλίου, γιατί εκεί η συζήτηση είναι πολύ ανοικτή, αλλά κυρίως του Συμβουλίου και της Επιτροπής που είναι και τα καθοριστικά όργανα.

Πέμπτον, κάτι που συμβαίνει και είναι πολύ σημαντικό είναι ότι **δεν προστίθενται κατά βάθος νέα θεμελιώδη δικαιώματα**. Μπορεί να έχουμε μια νέα τυπολογία, μία νέα κατηγοριοποίηση, αλλά κατά κυριολεξία νέα δικαιώματα σε σχέση με το Χάρτη, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το παράγωγο δίκαιο που ισχύει, ιδίως στον τομέα των εργασιακών σχέσεων, δεν έχουμε. Έχουμε όμως το πολύ σημαντικό γεγονός της ενσωμάτωσης του Χάρτη στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και αυτό από μόνο του, μαζί με τη ρητή πρόβλεψη για προσχώρηση της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την επανάληψη της πανηγυρικής αναφοράς στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, συγκροτεί ένα corpus κανόνων για την ευρωπαϊκού επιπέδου προστασία των δικαιωμάτων που είναι πλήρες και επιτακτικό. Όμως, το κύριο πεδίο δοκιμασίας των δικαιωμάτων εξακολουθεί να είναι το πεδίο του εθνικού κράτους. Και εκεί πρέπει τόσο ο εθνικός νομοθέτης όσο και ο εθνικός δικαστής να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν έτσι το εθνικό, αλλά και το κοινοτικό «συγκρότημα» διατάξεων, ώστε να παράγεται ένα αποτέλεσμα περισσότερο προστατευτικό για τον πολίτη, για το άτομο, γενικότερα, που υπόκειται στη δικαιοδοσία των εθνικών εννόμων τάξεων και της κοινοτικής έννομης τάξης. Το στοίχημα είναι πολύ μεγάλο, γιατί, αν μη τι άλλο, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αποδείξει ότι αν δεν αποκτά άλλα χαρα-

κτηριστικά με το Σύνταγμά της, αποκτά πάντως τα πλήρη χαρακτηριστικά ενός κράτους δικαίου. Και όταν έχεις ένα κράτος δικαίου, έχεις κατ' ανάγκη και κατ' αποτέλεσμα και ένα κοινωνικό κράτος.

Έκτο στοιχείο, διατηρείται η **διάκριση μεταξύ πρωτογενούς και παραγώγου δικαίου**, αλλά οργανώνεται και κωδικοποιείται καλύτερα, γιατί η διάκριση μεταξύ συντάγματος και κοινού δικαίου είναι πολύ πιο λειτουργική από την κοινοτική διάκριση μεταξύ παραγώγου και πρωτογενούς δικαίου. Εκκαθαρίζεται η κατάσταση αυτή και εντάσσονται στο σώμα του Ευρωπαϊκού Συντάγματος πολλές διατάξεις του παραγώγου δικαίου, οι οποίες ανυψώνονται στην περιωπή του Ευρωπαϊκού Συντάγματος και έτσι θα έχουμε μία πολύ καλύτερη οργάνωση της νομοπαραγωγικής διαδικασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πιο ορθολογική και πιο διαφανή με τον ευρωπαϊκό νόμο, τον ευρωπαϊκό κανονισμό, την ευρωπαϊκή απόφαση κ.ο.κ.

Έβδομο σημείο που είναι και το κρισιμότερο: Όλα αυτά που λέμε είναι πάρα πολύ καλά, αλλά **το νέο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα δεν αλλάζει το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Δεν μεταβάλλει την υφιστάμενη κατάσταση ως προς τους ιδίους πόρους. Μπορεί να συζητούμε για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και να πανηγυρίζουμε για την αλλαγή που γίνεται, αλλά η πραγματική διαπραγμάτευση στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι πάλι η γνωστή μίζερη διαπραγμάτευση για το αν οι ίδιοι πόροι θα είναι το 1% ή το 1,25%, εάν το Δ' Κ.Π.Σ. θα χρηματοδοτηθεί από αυτό το 1% ή το 1.25%, εάν η Ελλάδα θα διεκδικήσει 15 ή 12 ή 17 δις, εάν θα προσανατολιστούν οι πόροι στις νέες χώρες ή αν και οι χώρες τη νότια Ευρώπης θα επιτύχουν την ίδια συμμετοχή. Αυτό σημαίνει ότι δεν έχουμε κάποια μεταβολή στο κύριο πεδίο που είναι το πεδίο της χρηματοδότησης του όλου εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. **Διαμορφώνεται, όμως, ένα πιο καθαρό και πιο λειτουργικό θεσμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα διεξάγεται πλέον η διαρκής και σκληρή διαπραγμάτευση (δημοσιονομική, κοινωνική, οικονομική και αναπτυξιακή) που είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση**. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια διαρκής, αναπεπταμένη διαπραγμάτευση μεταξύ κρατών και μεταξύ κοινωνικών δυνάμεων. Θα συγκρουστούν συνεπώς στο μέλλον οι πολιτικές αντιλήψεις για την Ευρώπη, γιατί μπορεί να θέλουμε την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση κατά συντριπτική πλειοψηφία, αλλά δεν έχουμε την ίδια αντίληψη για την ολοκληρωμένη Ευρώπη. Είναι άλλο να θέλεις μια ολοκληρωμένη κοινωνική Ευρώπη και άλλο να θέλεις μία ολοκληρωμένη νεοφιλελεύθερη Ευρώπη.

Όγδοο σημείο, κατά τη γνώμη μου, πολύ σημαντικό. Από την Συνθήκη δεν θίγεται καθόλου το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που αποκλίνει πλήρως από τις βασικές θεσμικές αρχές που ισχύουν στη Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση ισχύει η αρχή της ισοτιμίας των κρατών μελών, σε συνδυασμό με την αρχή της ενισχυμένης πλειοψηφίας που βασίζεται στην καταμέτρηση πληθυσμού και αριθμού κρατών. Στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ισχύουν κανόνες ανώνυμης εταιρείας. Ισχύει η συμμετοχή στο ευρωπαϊκό ακαθάριστο προϊόν. Άρα δεν ισχύουν ούτε αυτοί οι ελλειπείς κανόνες δημοκρατικής οργάνωσης. Και έτσι θα εξακολουθήσει κατά βάθος το μεγάλο πολιτικό πρόβλημα της Ένωσης να είναι η σύγκρουση ανάμεσα στο Συμβούλιο Υπουργών

Οικονομίας και Οικονομικών, που είναι ένα δημοκρατικά νομιμοποιημένο όργανο, και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, που διαχειρίζεται τη νομισματική και αναπτυξιακή μηχανία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκτός κι αν πανηγυρίζουμε γιατί είναι σκληρότερο νόμισμα το ευρώ από το δολάριο, χωρίς να το συνδέουμε αυτό με τη σύγκρουση των στρατηγικών ανάπτυξης σε μία νέου τύπου παγκόσμια αγορά, στην οποία μετέχουν νέοι εταίροι πάρα πολύ σημαντικοί και πάρα πολύ δυναμικοί. όπως η Κίνα, η Ινδία και άλλοι που δεν χρειάζεται να αναφέρω.

Ένατο και προτελευταίο σημείο, το νέο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα δεν θίγει το σύμφωνο σταθερότητας. Θα έλεγα ότι το καθιστά ακόμη πιο αυστηρό θεσμικά. Αυτό σημαίνει ότι τα προβλήματα που συνδέονται με το ευρωπαϊκό μοντέλο ανάπτυξης και με το μοντέλο κοινωνικής Ευρώπης εξακολουθούν να υπάρχουν αυτούσια. Βέβαια, από την άλλη μεριά τίθενται πλέον επί τάπητος ενώπιον του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και λιγότερο της Επιτροπής, τα μεγάλα ερωτήματα τα οποία αφορούν το μεταβιομηχανικό μοντέλο ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πού θα βρει την ανταγωνιστικότητά της και το συγκριτικό της πλεονέκτημα η Ευρώπη; Στην απεγνωσμένη και μάταιη προσπάθεια μείωσης του κόστους εργασίας ή στην ανάπτυξη άλλων, διανοητικών και ποιοτικών, συγκριτικών πλεονεκτημάτων που θα επιτρέπουν στην Ευρώπη να μείνει αυτό που είναι: Μια ήπειρος ιστορίας, μια ήπειρος πολιτισμού, μια ήπειρος υψηλής αισθητικής, μια ήπειρος ελεύθερου χρόνου υψηλής ποιότητας, μια ήπειρος στην οποία, εν πάση περιπτώσει, όσο γίνεται περισσότεροι περνούν όσο γίνεται καλύτερα, μέσα όμως σε έναν κόσμο, σε μια υδρόγειο που έχει τεράστια προβλήματα επιβίωσης και όχι απλώς προβλήματα «πολυτέλειας». Άρα πρέπει να δούμε πώς θα διαμορφώσει, μετά το νέο Σύνταγμα, το συγκριτικό της πλεονέκτημα σε παγκόσμια κλίμακα η Ευρωπαϊκή Ένωση. Πάντως όχι με αθώες και ανούσιες συζητήσεις που συνήθως γίνονται στο επίπεδο των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης γύρω από τα θέματα αυτά. Ο νέος θεσμικός τρόπος οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μας επιτρέπει και μας επιβάλλει να αντιμετωπίσουμε το ερώτημα αυτό. Δεν μας δίνει απάντηση και δεν πρέπει το θεσμικό πλαίσιο να δίνει απάντηση, αλλά να διαμορφώνει το πεδίο της σύγκρουσης.

Δέκατη και τελευταία παρατήρηση: Αυτό που δεν αλλάζει επίσης με το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα είναι ότι **δεν χειραφετείται διεθνοπολιτικά η Ευρωπαϊκή Ένωση.** Δεν αλλάζει η βαθύτερη σχέση ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες,. Δεν αλλάζει το γεγονός ότι υπάρχουν κράτη-μέλη της Ένωσης που με την εθνική τους σημαία και τις εθνικές τους αντιλήψεις για τη διεθνή πολιτική μετέχουν ως μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και αντιδρούν στη σκέψη να μεταβληθεί ο καταστατικός χάρτης του ΟΗΕ, ώστε και άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γερμανία, να καταστούν μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αντιδρούν όμως και στην ιδέα να αποκτήσει μια μόνιμη έδρα στο Συμβούλιο Ασφαλείας η Ευρωπαϊκή Ένωση ως τέτοια. Αυτά τα θέματα που δοκιμάζονται καθημερινά και δοκιμάζονται δίπλα μας, για παράδειγμα στο Κοσσυφοπέδιο, που είναι ένα ευρωπαϊκό προτεκτοράτο, δεν τα αντιμετωπίζει και δε θα μπορούσε να τα αντιμετωπίσει το Ευρω-

παϊκό Σύνταγμα, αν και κάνει πολύ σημαντικά θεσμικά βήματα με τη σύσταση της θέσης του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της θέσης του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης που είναι και Αντιπρόεδρος της Επιτροπής. Αυτές όμως οι θεσμικές εξελίξεις από μόνες τους δεν απαντούν στο μεγάλο πρόβλημα της διεθνοπολιτικής και ιστορικής συνείδησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θα μπορούσα να συνεχίσω επί μακρόν τον κατάλογο αυτής της αντιπαραβολής. Πράγματι, νομίζω, ότι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα έχει για κάποια θέματα πολύ μικρότερη σημασία από όση φαίνεται. Ενώ, αντιθέτως, έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία για κάποια άλλα θέματα που συνήθως δεν τα εντοπίζουμε. Είναι όμως, συνολικά κρινόμενο, μια πολύ σημαντική μεταβολή. Αλλάζουν πράγματα πολλά και σημαντικά που δεν είχαν θιγεί με τις προηγούμενες τροποποιήσεις των ιδρυτικών συνθηκών. Έχει λοιπόν πολύ μεγάλη σημασία οι Έλληνες πολίτες να συζητήσουν ουσιαστικά για τα θέματα αυτά και να γίνουν ενσυνείδητοι οπαδοί της και όχι οπαδοί της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από αδράνεια ή από φόβο.

Στη συνείδησή μας Ευρώπη και Σύνταγμα ταυτίζονται, γιατί όπως το Σύνταγμα σημαίνει Δημοκρατία και ασφάλεια έτσι, λόγω της εμπειρίας της δικτατορίας, η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμαινε δημοκρατία και ασφάλεια για τον Έλληνα πολίτη. Αλλά αυτό πριν τριάντα χρόνια. Τώρα πρέπει ο Έλληνας πολίτης να είναι φιλοευρωπαίος και να αποδέχεται την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, επειδή το πιστεύει και γνωρίζει το γιατί. Γνωρίζει δηλαδή και αξιολογεί τα θετικά και τα αρνητικά. Και επειδή θέλει να συνδιαμορφώσει το μέλλον μιας Ευρώπης που δεν έχει απλώς θεσμούς, αλλά έχει και προοπτική και πολιτική και ταυτότητα και ιστορικό ορίζοντα.

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου. Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr

